

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
De heer J.G.M. Alders
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

doorkiesnummer
(070) 373 8641

uw kenmerk
193110

bijlage(n)

betreft
Bijdrage VNG aan
Maatschappelijke dialoog
megastallen

ons kenmerk
BAMM/U201101410

datum
2 augustus 2011

Geachte heer Alders,

Bij de start van de maatschappelijke dialoog megastallen heeft staatssecretaris Bleker ons gevraagd om medewerking aan de dialoog. De dialoog moet een helder beeld opleveren van alle visies op de gewenste ontwikkeling van grootschalige veehouderij in Nederland. Voor een gemeentelijke bijdrage aan de dialoog hebben wij gemeenten om hun reactie gevraagd. Met deze brief willen wij u informeren over de visies en overwegingen die wij van gemeenten hebben ontvangen. Deze worden in de volgende alinea's puntsgewijs beschreven. Tevens willen wij u bedanken dat u op hun verzoek bereid bent tot een gesprek met bestuurders van negen gemeenten. In dit gesprek, dat plaatsvindt op 12 augustus 2011, zullen zij hun visie toelichten.

Verbreding dialoog megastallen

De term megastallen roept bij velen een beeld op van fabrieken en industriële omgeving. In discussies over megastallen worden verschillende definities en beelden gehanteerd. Wanneer de grens net als in de Tweede Kamer-motie wordt gesteld op 300 NGE, vallen daar ook (familie)bedrijven onder die niet bij het industriële beeld passen en die goed ingepast kunnen worden in de omgeving. Volgens gemeenten doet het versmallen van de maatschappelijke dialoog tot schaalgrootte en absolute maatvoeringen geen recht aan de discussie. Volgens gemeenten gaat het in de dialoog om de toekomst van de veehouderij in bredere zin en welke doelen worden nagestreefd. Bijvoorbeeld wat dit betekent voor de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving, duurzame bedrijfsvoering en hoe verspreiding van dierziekten kan worden voorkomen. Vanuit deze doelen wordt vervolgens het instrumentarium nader ingevuld.

Decentrale besluitvorming over ruimtelijke impact van veehouderij

Gemeenten vinden het belangrijk dat de schaal van veehouderijen en ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische activiteiten aansluiten bij de omgeving en de aard van het landschap. Als een bedrijf goed landschappelijk en ruimtelijk kan worden ingepast hoeft grootschalige veehouderij geen probleem te zijn. Dit laat onverlet dat er grote verschillen bestaan tussen regio's in Nederland en dat in bepaalde

gebieden of landschappen grootschalige of intensieve veehouderij om diverse redenen niet wenselijk is.

Een landelijk regime met een absolute begrenzing van de schaalgrootte voor de veehouderij wordt door veel gemeenten als onwenselijk en onnodig gezien. De voorkeur gaat uit naar een kwalitatieve benadering waarbij een goede afweging van alle belangen mogelijk is. Keuzes over wat voor een veehouderij in een gebied mogelijk en passend is kunnen beter op lokaal of provinciaal niveau worden genomen en afgestemd op kwaliteiten van het gebied en ontwikkelingen in het gebied. Bij lokaal agrarisch beleid bepaalt een combinatie van factoren welke vorm en omvang van de veehouderij in een gebied past of wenselijk is. Zo maakt het verschil of er sprake is van klein- of grootschalig landschap, open of gesloten landschap, wel of geen intensieve veehouderij aanwezig in het gebied en of er sprake is van woonbebouwing of natuurgebieden in de nabijheid van de veehouderij. Hierbij geldt in toenemende mate dat de ruimtelijke impact niet alleen wordt bepaald door de grootte van het bedrijf en het aantal dieren, maar ook door de aard en het aantal nevenfuncties. De ruimtelijke impact is bijvoorbeeld groter bij mestvergisting als nevenfunctie dan bij een zorgboerderij.

Veel gemeenten (en provincies) stellen al vergaande beperkingen aan grootschalige intensieve veehouderij. Vaak sluiten zij nieuwvestiging van intensieve veehouderij uit vanwege de zorg over de ruimtelijke kwaliteit van gebieden of de maatschappelijke onrust over grootschalige intensieve veehouderij. Daarnaast zijn er gemeenten die het agrarische karakter van het buitengebied willen behouden en daarom landbouwbedrijven de ruimte willen geven om zich te kunnen ontwikkelen. Zij stellen daarbij voorwaarden aan landschappelijke inpasbaarheid, milieu en dierenwelzijn. Dit speelt vooral bij gemeenten met veel grootschalige melkveehouderij. Tot slot zijn er gemeenten die pleiten voor een kwalitatieve benadering, met evenwicht tussen ruimtevraag van veehouderij en de omgeving. Daarbij wordt per geval gekeken naar landschapstype, landschappelijke inpassing, bouwhoogte, toepassing best beschikbare technieken, afstand tot woningen en andere bedrijven.

Leefbaarheid van het platteland

Voor agrarische gemeenten is het behoud van de leefbaarheid van het platteland en vitale (kleine) dorpskernen belangrijk. Agrarische bedrijven spelen een belangrijke rol bij het behoud van de leefbaarheid van het buitengebied. Agrarische familiebedrijven zorgen van oudsher voor werkgelegenheid, voor draagvlak voor sociale voorzieningen en voor maatschappelijke activiteiten in dorpskernen en buurtschappen. De schaalvergroting zet het voortbestaan van familiebedrijven onder druk, waardoor het aantal bedrijven afneemt. De resterende bedrijven breiden uit of ontwikkelen nevenactiviteiten.

Voor de leefbaarheid van dorpen en buurtschappen is het belangrijk dat het schaalniveau van bedrijven past bij het schaalniveau van de omgeving en dat er draagvlak is bij lokale gemeenschap. In sommige regio's hebben grootschalige bedrijven minder binding met de lokale gemeenschap. Gemeenten merken daar dat door afname van het aantal bedrijven en de schaalvergroting in de veehouderij het draagvlak voor voorzieningen (zoals winkels en buurthuizen) in dorpskernen afneemt en de sociale cohesie in buurtschappen onder druk komt te staan. Ter illustratie: Een gemeente merkt op dat de goede verhouding tussen ondernemers en hun omgeving de laatste jaren is zoekgeraakt, waardoor de maatschappelijke verhoudingen ernstig verstoord zijn. Een ondernemer moet niet alleen zorgen voor het naleven van de regelgeving maar ook rekening houden met maatschappelijke acceptatie. Gemeenten wijzen schaalvergroting niet per definitie af maar pleiten ervoor dat er bij toekomstig veehouderijbeleid gekeken wordt naar voldoende draagvlak om de sociale cohesie in agrarische gemeenschappen te behouden. Het tegengaan van schaalvergroting kan leiden tot minder ontwikkelingsmogelijkheden voor de huidige agrarische bedrijven, waardoor deze bedrijven mogelijk

naar het buitenland verdwijnen. Als steeds meer agrarische locaties een andere, niet-agrarische bestemming krijgen, verdwijnt het plattelandskarakter van de omgeving. Dit wordt gezien als een onwenselijke ontwikkeling.

Belang van een betrouwbare overheid

Gemeenten benadrukken het belang van duidelijke en consistente regelgeving en een zorgvuldige afweging van alle belangen. Alle partijen die bij lokaal beleid betrokken zijn, gemeenten, veehouders en omwonenden hebben behoefte aan consistente wetgeving die voor een langere periode duidelijkheid geeft welke ontwikkelingen wel en niet mogelijk zijn. Zo is in het verleden het zogenaamde Reconstructiebeleid ingezet in een vijftal provincies, met landbouwontwikkelingsgebieden voor grootschalige veehouderij en verplaatsing van veehouderij in de omgeving van natuurgebieden. Gemeenten willen dat bij ontwikkeling van nieuw beleid rekening wordt gehouden met de evaluatie van het Reconstructiebeleid en afspraken die in dat kader zijn gemaakt. Ook is het van belang dat gekeken wordt naar integraliteit van wet- en regelgeving. Zo treden bij de huidige regelgeving voor dierenwelzijn, milieu, RO en natuur regelmatig knelpunten op doordat alternatieve huisvestingssystemen meer ruimte vergen of hogere emissies opleveren.

Onderscheid intensieve veehouderij en grondgebonden veehouderij

Hoewel bij de start van de maatschappelijke dialoog megastallen werd gesteld dat het gaat om intensieve en grondgebonden veehouderij, lijkt de discussie zich toe te spitsen op intensieve veehouderij. Schaalvergroting speelt echter ook in de grondgebonden melkveehouderij. De vraag daarbij is of beide sectoren over één kam geschoren kunnen worden. Gemeenten vinden dat onderscheid gewenst is. Voor intensieve veehouderij geldt vaak een ander toetsingskader en er spelen andere maatschappelijke vraagstukken en problematiek dan bij grootschalige melkveehouderij. Dit blijkt ook uit de verschillen in de reacties van gemeenten. Gemeenten met veel intensieve veehouderijen maken bijvoorbeeld vaker melding van zorg over sociale cohesie en maatschappelijke onrust vanwege volksgezondheid dan gemeenten met veel grootschalige melkveehouderij. Veel gemeenten in de noordelijke provincies en Flevoland geven aan dat verdere ontwikkeling van grootschalige, grondgebonden (melk)veehouderij mogelijk is. Ter illustratie: Een gemeente stelt dat op haar grondgebied wel sprake is van grootschalige veehouderij maar niet van megabedrijven.

Duurzaamheid, milieu en dierenwelzijn

Bij maatschappelijke discussies over megastallen gaat het om meer dan alleen de grootte van stallen en bedrijven, het gaat ook over duurzaamheid, milieuaspecten en dierenwelzijn. Gemeenten zijn voorstander van het stimuleren van een transitie naar duurzame veehouderij. Dit roept echter de vraag op wat duurzame veehouderij inhoudt en of het samengaat met de huidige tendens van schaalvergroting. Veel gemeenten vinden dat duurzaamheid en milieu niet zozeer gerelateerd zijn aan de grootte van het bedrijf als wel aan de bedrijfsvoering. Duurzame veehouderij kan samengaan met schaalvergroting. De ervaring van die gemeenten is dat schaalvergroting gepaard gaat met verbeteringen op het gebied van milieu, dierenwelzijn en afname van veterinaire risico's. Zo zorgen milieueisen voor grenzen aan de ontwikkelingsruimte voor de veehouderij, bijvoorbeeld in de omgeving van Natura2000-gebieden en bij gebieden met overschrijding van grenswaarden voor fijn stof. De milieuwinst bij schaalvergroting ontstaat bijvoorbeeld doordat meerdere verouderde en/of kleinschalige intensieve veehouderijen met ieder hun eigen emissies worden vervangen door één moderne veehouderij met luchtwasser. Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat gemeenten met veel maatschappelijke onrust rond intensieve veehouderij minder positief zijn over de relatie duurzaamheid en schaalvergroting. Dit wordt vooral ingegeven door andere zaken zoals gevolgen van schaalvergroting voor de lokale sociale cohesie en risico's voor de volksgezondheid.

Ten aanzien van dierenwelzijn stellen gemeenten dat voor het welzijn van het individuele dier vooral het eigen hok of de eigen groep bepalend is. De grootte van de stal en het bedrijf hebben geen directe relatie tot dierenwelzijn, het dierenwelzijn in megabedrijven hoeft niet slechter te zijn dan in kleinschaligere bedrijven. De toegenomen aandacht voor dierenwelzijn wordt gezien als een van de redenen voor de schaalvergroting. Gemeenten signaleren dat veel ontwikkelingen in dierenwelzijn zichtbaar zijn in de stallenbouw, zoals verandering in inrichting en ruimte per dier, in binnenklimaat en aandacht voor duurzaamheid. Sommige gemeenten hebben daarom het beleid dat vergroting van bouwblok voor stallen ten opzichte van het bestemmingsplan bespreekbaar is wanneer het bedoeld is voor verbetering van dierenwelzijn en biologische bedrijfsvoering.

Aandacht voor volksgezondheid

Gemeenten vinden het belangrijk dat er in de dialoog voldoende aandacht is voor de relatie tussen grootschalige (intensieve) veehouderij en de volksgezondheid. Zaken die daarbij aan bod moeten komen zijn risico's van zoönosen, vermindering van gebruik van antibiotica en hormonen in de veehouderij, voldoende afstand tussen stallen en burgerwoningen, inbreng van de GGD. Deze zaken worden genoemd door zowel gemeenten met maatschappelijke onrust door aanwezige of geplande intensieve veehouderij als door gemeenten met vooral grondgebonden veehouderij. Voor risico's van zoönosen voor de volksgezondheid schatten gemeenten in dat bij een groot aantal kleinere veehouderijen er een grotere kans is op een relatief kleine ramp. Bij megabedrijven is juist een kleinere kans op een grotere ramp. In beide gevallen is voldoende afstand tot woonbebouwing belangrijk. Volksgezondheid is op dit moment echter geen juridisch houdbare weigeringsgrond voor vergunningverlening. Gemeenten kunnen dit bij uitbreiding van bestaande bedrijven dus niet als argument aanvoeren voor maatregelen of om een vergunning voor een (mega)stal te weigeren. Ook is er volgens gemeenten behoefte aan meer duidelijkheid over gezondheidsaspecten rond intensieve veehouderij, zodat bepaald kan worden wanneer sprake is van een (on)aanvaardbaar woon- en leefklimaat.

Conform de afspraak met uw secretariaat sturen wij met deze brief ook de individuele bijdragen van gemeenten mee. Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr. R.J.J.M. Pans,
voorzitter directieraad